

Hybride leren in sportopleidingen

Een kwalitatief onderzoek naar opbrengsten en succesfactoren

Laura van der Meijde

Agnes van Suijlekom

Johan Steenbergen

Hybride leren in sportopleidingen

Een kwalitatief onderzoek naar opbrengsten en succesfactoren

In opdracht van provincie Gelderland

Laura van der Meijde
Agnes van Suijlekom
Johan Steenbergen

© Mulier Instituut
Utrecht, januari 2023

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
1.1 Aanpak	6
1.2 Leeswijzer	7
2. Hybride leren: wat en waarom?	8
2.1 Combineren van onderwijs en praktijk	8
2.2 Waarom starten met hybride leren?	10
3. Opbrengsten van hybride leren	12
3.1 Voor de student	12
3.2 Voor de hybride leerplek	14
3.3 Voor het onderwijs	17
3.4 Voor de gemeenten	17
4. Succesfactoren van hybride leren	19
5. Conclusies en aanbevelingen	22
Literatuurlijst	25
Bijlage 1 - Deelnemende organisaties	26

Samenvatting

Bij hybride leeromgevingen wordt het leren op school gecombineerd met leren in de beroepspraktijk, bijvoorbeeld in de sportsector. Onderwijs en praktijk worden bij elkaar gebracht op de locatie van een sportvereniging, sportpark of andere sportpraktijkorganisatie.

In opdracht van de provincie Gelderland brengen we in dit onderzoek het proces en de ervaren effecten van hybride leeromgevingen in sportopleidingen in kaart. Specifiek geven we zicht op:

- 1) hoe hybride leren bijdraagt aan de professionalisering van sportverenigingen en -parken;
- 2) de opbrengsten van hybride leren;
- 3) de succesfactoren van hybride leren.

Zicht op deze vraagstukken leidt tot lessen voor sportverenigingen en onderwijsinstellingen die met hybride leren aan de slag willen. De uitkomsten van het onderzoek zijn verder voor de Gelderse Sport Federatie interessant om verenigingen en gemeenten te adviseren over hybride leeromgevingen.

Om deze vragen te beantwoorden hebben we interviews gehouden met zes onderwijsinstellingen (mbo en hbo), zeventien praktijklocaties, vijf gemeenten en negen studenten (mbo en hbo).

Hybride leren: wat en waarom?

Afhankelijk van de leerplek, het niveau en het leerjaar van de opleiding worden hybride leeromgevingen op verschillende manieren vormgegeven. De focus van hybride leren ligt op:

- studenten de (beroeps)praktijk laten leren kennen: studenten leren verschillende organisaties en doelgroepen kennen. In het eerste leerjaar bestaat dit kennismaken vaak uit meelopen of 'snuffelen'. Naarmate de opleiding vordert krijgen studenten een steeds actievere rol binnen de praktijkorganisatie;
- praktijkgericht onderwijs geven op de locatie van de leerplek en onderwerpen behandelen die terugkomen in de praktijk;
- studenten intensief begeleiden: leerplekken en onderwijsinstellingen hebben soms verschillende ideeën over wie verantwoordelijk is voor de begeleiding van studenten, maar meestal speelt de docent vanuit het onderwijs hierin de grootste rol.

Onderwijsinstellingen zien hybride leren als een geschikte manier voor studenten om de praktijk te leren kennen en zich in de praktijk te ontwikkelen. Sportverenigingen, sportparken of andere praktijkorganisaties verwachten dat hybride leren hen kan helpen professionaliseren: studenten maken het mogelijk nieuwe doelgroepen aan te trekken en de kwaliteit, omvang en toegankelijkheid van het sportaanbod te verbeteren.

Opbrengsten van hybride leren in de sport

- Voor de studenten: onderwijsinstellingen en praktijkplekken ervaren dat studenten de praktijk goed leren kennen via hybride leren. De studenten oriënteren zich op het werkveld, komen in aanraking met diverse doelgroepen en kunnen theoretisch onderwijs beter koppelen aan en in verband brengen met de situatie in de praktijk. De studenten zijn enthousiast over leren op deze manier. Daarnaast leren de studenten netwerken en omgaan met verschillende verantwoordelijkheden en taken. Werken aan deze competenties draagt bij aan hun professionele ontwikkeling, waardoor zij zich beter voorbereid voelen op het werkveld.
- Voor de leerplek: een voordeel van hybride leren voor de praktijkplek is de extra mankracht, ofwel 'helpende handjes', die studenten kunnen bieden. Sommigen zien dit als een oplossing voor het tekort aan vrijwilligers/kader binnen de eigen organisatie. Door studenten in te zetten kunnen

verenigingen en sportparken 1) nieuwe activiteiten aanbieden, 2) kennis en expertise beter benutten en 3) de samenwerking met (lokale) organisaties versterken.

- Voor het onderwijs: betrokken docenten ervaren het als een voordeel dat zij zicht houden op de ontwikkelingen in de sportpraktijk.
- Voor de gemeenten: de opbrengsten voor gemeenten zijn nog niet altijd duidelijk. De betrokkenheid van gemeenten bij hybride leren in de sport blijkt sterk te verschillen. Over het algemeen zien we dat gemeenten nog niet veel weten over hybride leren, maar wel een wens hebben om een actievere rol te spelen bij het stimuleren of faciliteren van hybride leeromgevingen. Gemeenten weten nog niet altijd hoe ze dit handen en voeten moeten geven.

Succesfactoren van hybride leren in de sport

We identificeren zes succesfactoren van een hybride leeromgeving in de sport:

- 1) communiceren over verwachtingen;
- 2) contact tussen docent en praktijkbegeleider;
- 3) goede en voldoende begeleiding;
- 4) intrinsiek gemotiveerd aanbod van de hybride leerplek;
- 5) goede voorzieningen op de werkplek;
- 6) praktische bereikbaarheid van de hybride leerplek.

1. Inleiding

Sportverenigingen en sportparken zetten zich steeds meer in om zich te ontwikkelen tot een open sportclub of vitaal sportpark (Schoemaker et al., 2021). Open sportclubs werken (vooral) aan het versterken van de relatie met hun eigen leden en het aangaan van samenwerkingen met organisaties in de directe omgeving (openstellen voor de omgeving). De filosofie van een open club/vitaal sportpark is om bij te dragen aan tal van maatschappelijke doelen. Om dit te realiseren leggen ze verbindingen met het onderwijs en het sociale domein en werken sportverenigingen samen met de buurt en wijk. Om sportverenigingen en -parken hiertoe te stimuleren heeft de provincie Gelderland de afgelopen jaren vijftig projecten gesubsidieerd (Schoemaker et al., 2021).

Vanuit de ontwikkeling van open sportparken zijn binnen mbo- en hbo-sportopleidingen ‘hybride leeromgevingen’ ontstaan. In deze (nieuwe) constructie wordt het leren op school gecombineerd met leren in de beroepspraktijk. Het onderwijs en de beroepspraktijk worden hier fysiek bij elkaar gebracht; de kantine van een sportvereniging dient bijvoorbeeld als klaslokaal.

De provincie Gelderland heeft behoefte aan zicht op het proces en de ervaren effecten van deze hybride leeromgevingen en heeft het Mulier Instituut gevraagd een onderzoek uit te voeren. De uitkomsten van dit onderzoek bieden handvatten voor onderwijsinstellingen, hybride leerplekken en gemeenten voor de (door)ontwikkeling en mogelijk verdere uitrol van hybride leeromgevingen binnen de sport. Bovendien kan de provincie Gelderland de resultaten van het onderzoek gebruiken om hybride leren gericht te stimuleren, onder andere via de Gelderse Sport Federatie (GSF). De verenigingsondersteuners en adviseurs van GSF kunnen met de uitkomsten van het onderzoek sportverenigingen en gemeenten adviseren over hoe ze hybride leerplekken kunnen implementeren, waar ze hierbij op moeten letten en welke opbrengsten dergelijke leerplekken (kunnen) hebben voor sportverenigingen en gemeenten.

In dit onderzoek staan de volgende drie vragen centraal:

- 1) Hoe dragen hybride leeromgevingen bij aan de professionalisering van sportverenigingen en -parken?
- 2) Wat zijn de opbrengsten van hybride leren?
- 3) Welke succesfactoren liggen ten grondslag aan effectieve hybride leeromgevingen?

De vragen beantwoorden we vanuit het perspectief van sportverenigingen en sportparken die werken met hybride leren, betrokken onderwijsinstellingen, studenten en enkele gemeenten.

1.1 Aanpak

De provincie Gelderland heeft een inventarisatie uitgevoerd van alle onderwijsinstellingen in Gelderland die hybride leren toepassen en waar de Gelderse Sport Federatie (GSF) bij betrokken is. Hiermee heeft ze het netwerk van betrokken praktijklocaties in kaart gebracht.

Interviews met onderwijsinstellingen, hybride leerplekken en gemeenten

Om antwoord te geven op de onderzoeksvragen hebben we in de periode van juni 2022 tot november 2022 interviews gehouden met vertegenwoordigers van vier mbo- en twee hbo-onderwijsinstellingen. Parallel aan deze interviews zijn we in gesprek gegaan met zeventien ‘hybride leerplekken’ (de praktijklocaties waar het hybride leren plaatsvindt) en vijf gemeenten.

In de gesprekken vroegen we naar de ervaringen tot nu toe, hoe het hybride leren wordt vormgegeven, wat er belangrijk is om hybride leren tot een succes te brengen, wat het hybride leren de vereniging, het onderwijs en de studenten tot nu toe heeft opgebracht en waar nog uitdagingen liggen. Een overzicht van deelnemende onderwijsinstellingen, organisaties en gemeenten is in te zien in bijlage 1.

Groepsgesprekken met studenten

Ten slotte hebben we in december 2022 twee groepsgesprekken gevoerd met studenten die ervaring hebben met hybride leren. Eén groepsgesprek voerden we met vier mbo-studenten uit verschillende leerjaren, het andere met vijf vierdejaars hbo-studenten. De gesprekken vonden plaats op hun eigen school. In deze gesprekken stonden de ervaringen met hybride leren centraal. We vroegen de studenten onder andere naar wat zij leuk en minder leuk vinden aan hybride leren, hoe zij de begeleiding hebben ervaren en wat de opbrengsten zijn van het hybride leren.

Alle interviews zijn met toestemming van de respondenten opgenomen, waarna we de gesprekken tekstueel hebben uitgewerkt. De uitwerkingen hebben we systematisch geanalyseerd, waarbij we hebben gezocht naar overeenkomsten en verschillen in ervaringen.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we wat hybride leren precies is en wat onderwijsinstellingen en praktijkplekken motiveert om met hybride leren aan de slag te gaan. Vervolgens bespreken we de belangrijkste opbrengsten van hybride leren in hoofdstuk 3, waarbij we apart ingaan op de opbrengsten voor studenten, onderwijsinstellingen, praktijkplekken en gemeenten. Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de factoren die belangrijk zijn om een hybride leeromgeving tot een succes te brengen. Tot slot presenteren we in hoofdstuk de conclusies van dit onderzoek en geven we enkele aanbevelingen.

2. Hybride leren: wat en waarom?

We hebben onderwijsinstellingen, praktijkplekken, gemeenten en studenten gevraagd wat zij verstaan onder ‘hybride leren’. Duidelijk is dat het gaat om het *combineren van onderwijs en de beroepspraktijk* in verschillende leerjaren van het hoger en middelbaar beroepsonderwijs. Niet iedere onderwijsinstelling heeft een heldere definitie van hybride leren. Het Graafschap College heeft wel een visie op hybride leren vastgelegd:

‘In het concept van “hybride leeromgevingen” wordt gezocht naar het verweven van de sterke kanten van leren in praktijksituaties met de sterke kanten van schools leren. Bij een hybride leeromgeving zijn school en de beroepspraktijk (fysiek) bij elkaar gebracht en werken onderwijs en praktijk samen en zijn zij samen verantwoordelijk voor het aanbieden van leer- en ontwikkelmogelijkheden aan de student. De beroepstaken en competenties uit de praktijk vormen de basis van het onderwijs en het leerproces. De studenten leren vanuit een authentieke praktijkomgeving en gaan aan de slag met echte opdrachten en vragen, doelgroepen en organisaties.’ - Visiedocument Graafschap College

In dit hoofdstuk beschrijven we iets uitvoeriger wat hybride leren is en uit welke onderdelen dit bestaat. Daarnaast staan we stil bij de redenen van onderwijsinstellingen en praktijkplekken om met hybride leren te starten.

2.1 Combineren van onderwijs en praktijk

Hybride leren wordt gezien als een manier om onderwijs en praktijk bij elkaar te brengen op een specifieke praktijklocatie, ook wel de ‘hybride leeromgeving’ of ‘leerplek’ genoemd. Deze leeromgeving is in veel gevallen een sportvereniging of sportpark. Andere voorbeelden van hybride leeromgevingen zijn sportservices, adviesbureaus en sportbonden. Doorgaans zijn de studenten één dag per week aanwezig op de leerplek. De totale leerperiode varieert van enkele weken tot enkele maanden. Tijdens de hybride leerdagen draaien de studenten mee in de praktijk en volgen zij onderwijs.

Het verschilt per leerplek hoe het hybride leren wordt vormgegeven, maar er zijn drie aspecten die bij elke hybride leerplek terugkomen: 1) de praktijk leren kennen, 2) onderwijs krijgen en 3) de begeleiding van de studenten. We lichten deze drie aspecten toe.

De praktijk leren kennen

Vaak wordt bij hybride leeractiviteiten de samenwerking gezocht met verschillende organisaties, waardoor de studenten uiteenlopende doelgroepen en organisaties leren kennen. Het verschilt per leerplek, leerjaar, type en niveau van opleiding welke activiteiten de studenten uitvoeren en met welke doelgroepen zij in aanraking komen. We zien hierbij verschillen tussen mbo- en hbo-studenten.

Studenten van mbo-opleidingen staan dicht op de sportpraktijk. Zij zijn tijdens het hybride leren veelal bezig met het voorbereiden en geven van sportlessen, vaak aan basisschoolkinderen. Eerstejaars mbo’ers lopen vooral mee en vervullen kleine taken, terwijl ouderejaars mbo’ers (gedeeltelijk) zelfstandig taken uitvoeren, zoals evenementen organiseren. De studenten zijn vaak verbonden aan één organisatie, maar komen vanuit die organisatie veelal op meerdere praktijklocaties, zoals scholen, fitnesscentra, verzorgingstehuizen of zwembaden. Een eerstejaars mbo’er vertelt over een evenement dat hij heeft georganiseerd:

‘Onze docent had mensen van de gemeente uitgenodigd en die kwamen vertellen wat vanuit de gemeente de vraag was. Dan had je vijf evenementen: een sportdag voor de bovenbouw voor alle scholen uit (naam plaats), voor de onderbouw hetzelfde, een beweeg-/QR-route, een

voetbalcompetitie onder de jeugd en een e-sports-evenement. Dus die evenementen waren allemaal vanuit een vraag van de gemeente. En dan kwamen zij op het park ons daarover vertellen. Dan mocht je kiezen, een voorkeur geven welk evenement je wilde geven. Ik had een hele leuke. Met een klasgenoot moesten we met zijn tweeën die QR-route maken. Toen hebben we de gehandicaptenzorg en een basisschool erbij betrokken, en hebben we met groep 6 t/m 8 van de basisschool en dertig cliënten van die zorginstelling de route gelopen. - Student

Een van de ouderejaars mbo-studenten begeleidt eerstejaars mbo'ers op de voetbalvereniging:

'... ik richt me voornamelijk op de studenten die ook een circuittraining geven, die bereid ik voor en de studenten geven die. Ik zit in het voetbalwereldje, vind ik helemaal leuk en ik ben met studenten bezig.' - Student

Studenten van hbo-opleidingen werken aan het oplossen van organisatorische en/of maatschappelijke vraagstukken of doen onderzoek in opdracht van sportorganisaties (bv. sportverenigingen of -bonden). Voorbeelden zijn onderzoek naar het toekomstbestendig maken van de handbalcompetitie in opdracht van het NHV (Nederlands Handbalverbond) en een onderzoek naar de duurzaamheid van wielerevenementen in opdracht van de KNWU (Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie). Daarnaast voeren zij verenigingsondersteunende taken uit, bijvoorbeeld het bestuur van een vereniging adviseren. Een van de hbo-instellingen geeft als voorbeeld dat een groep studenten eens in opdracht van een sportvereniging het hele bestuur van een tennisvereniging heeft overgenomen.

Over het algemeen nemen taken en verantwoordelijkheden toe naarmate studenten doorstromen naar het volgende leerjaar: eerstejaars studenten richten zich op kennismaken met verschillende doelgroepen en 'snuffelen' in de organisatie, terwijl tweede-, derde- en vierdejaars studenten een steeds complexere opdracht hebben. Zij voeren taken zelfstandig uit en krijgen meer leidinggevende taken. De opdrachten en projecten waar studenten aan werken zijn bovendien niet altijd van korte duur. Soms nemen zij taken over van studenten die hier tijdens de vorige leerperiode aan hebben gewerkt of starten zij eigen projecten waar een volgende groep mee verder kan.

Onderwijs op hybride leerplek

Bij hybride leren vindt een deel van het onderwijsprogramma plaats in de beroepspraktijk. Voorheen werd deze lesstof op school gegeven. Het uitgangspunt is om onderwerpen te behandelen die terugkomen in de praktijk. Op die manier kunnen de studenten hun kennis direct toepassen:

'Dus we behandelen ook echt onderwerpen die daar terugkomen. [...] Dus niet, wat je vaak in het onderwijs ziet, iets wat je misschien over twee jaar nodig hebt. Nee, wij willen alleen het onderwijs aanbieden dat je direct nodig hebt, daar lijkt de student goed op te reageren.' - Onderwijsinstelling

De studenten krijgen bijvoorbeeld tips of oefenstof over hoe om te gaan met de doelgroep waarmee zij op de hybride leerplek werken of over hoe ze een evenement kunnen organiseren. Naast de lessen hebben de studenten tijd om zelfstandig aan hun opdrachten te werken.

Eén docent, die praktijkbegeleider is op de leerplek, ziet vanuit zijn dubbele rol nog een ander voordeel van onderwijs op de leerplek. In de 'realiteit' van de praktijk is het sneller zichtbaar wanneer studenten de lesstof niet begrijpen. Ter illustratie geeft hij het volgende voorbeeld:

'Ik kan leuk een presentatie voorbereiden van hoe ik een taart moet bakken, maar ik kan beter in de keuken gaan staan, laten zien hoe het gaat. Of bak zelf maar eens een taart. Ik zie het meteen, [dit is een] heel groot voordeel.' - Docent en praktijkbegeleider

Het onderwijs op de hybride leerplek wordt altijd verzorgd door een docent vanuit de school. Het is een vereiste dat de leerplek kan worden gebruikt als onderwijssetting:

‘Wij zoeken een praktijksituatie, een beroepssituatie, waarin onze studenten mee kunnen draaien. Wij kijken dan of wij die omgeving kunnen inrichten om daar ook een interessante onderwijsomgeving te maken.’ - Onderwijsinstelling

Op veel leerplekken wordt gebruik gemaakt van de kantine.

Begeleiding van studenten

Het verschilt per leerplek hoe de begeleiding van studenten is ingericht. Vaak is er begeleiding vanuit zowel de praktijkplek als de onderwijsinstelling. Maar het is niet altijd zo dat de docent de hele dag aanwezig is of dat er altijd iemand vanuit de praktijk aanwezig is.

Leerplekken en onderwijsinstellingen hebben verschillende ideeën over hoe de begeleiding van studenten eruit moet zien en wie hiervoor verantwoordelijk is. In principe staat het hybride leren onder begeleiding van de docent uit het onderwijs, maar we zien verschillen in de mate van betrokkenheid van deze docenten. Sommige praktijkbegeleiders verwachten dat er altijd een docent aanwezig is om studenten te begeleiden en zien dit als een belangrijke basis van het hybride leren, terwijl bij andere leerplekken de docent alleen langskomt om theoretisch onderwijs te geven.

Wat is het verschil tussen hybride leren en stagelopen?

Volgens de respondenten zijn er drie belangrijke verschillen tussen hybride leren en stagelopen:

1. Hybride leren staat onder leiding van de eigen docent

In tegenstelling tot stagelopen komt bij hybride leren een docent mee naar de praktijk. Deze docent geeft theorieles en is er vervolgens vaak bij als de praktijklessen worden gegeven. Zowel onderwijsinstellingen als gemeenten geven aan dat de docent kwaliteit meebrengt waarvan de hybride leerplek kan profiteren.

2. De studenten volgen theorie tijdens het hybride leren

Bij hybride leren gaat het om de combinatie tussen theorie en praktijk op dezelfde locatie. Bij stagelopen ontbreekt vaak de theorie.

3. Bredere oriëntatie bij hybride leren

Bij hybride leren staat een brede oriëntatie op het werkveld centraal. De studenten maken kennis met verschillende organisaties en doelgroepen. Bij stagelopen zijn de studenten vaak verbonden aan één organisatie en/of doelgroep. Zo geeft een van de studenten aan: *‘Je gaat met verschillende partijen in gesprek om je evenement tot stand te laten komen. We hadden bijvoorbeeld contact met de school en met een zorginstelling. Dus dat was allemaal heel breed.’*

2.2 Waarom starten met hybride leren?

Vaak neemt een onderwijsinstelling het initiatief tot hybride leren, maar de mogelijke opbrengsten motiveren zowel onderwijs als praktijk om met dit concept te werken. In deze paragraaf beschrijven we die mogelijke opbrengsten: de ontwikkeling van studenten en van de hybride leerplek.

Ontwikkeling van studenten

De reden die onderwijsinstellingen het mees noemen om te starten met hybride leren is dat studenten de beroepspraktijk leren kennen. Dit doen zij door de ‘sfeer’ van een club of organisatie te proeven en zich

breed te oriënteren op het werkveld, mede door nieuwe doelgroepen te leren kennen. Daarnaast ervaren de instellingen het hybride leren als een geschikt middel voor studenten om te werken aan competenties waarmee zij zich ontwikkelen tot professional. Ze vinden het belangrijk dat studenten zich verantwoordelijk leren voelen, initiatief tonen, taken serieus nemen en contact leren leggen met andere organisaties.

Ontwikkeling van de hybride leerplek

Een van de gemeenten benadrukt dat het belangrijk is dat het hybride leren ook voor de praktijkplek iets oplevert:

‘Ik denk dat een club zal zeggen: “Ja dat is prima, ik wil daar wel in investeren, maar het moet wel renderen.” Ze zullen het denk ik altijd afzetten tegenover de dingen die ze moeten doen op de club. Dit is toch een soort van ontwikkeling, vernieuwing, innovatie. En is die club daartoe bereid, of zeggen ze: “Ik vind het leuk en aardig, maar ik moet gewoon mijn accommodatie op orde houden, rekeningen doen, competities regelen. Het is niet eens bezet en dan kom jij aan met zo'n vraag aan. Ik ben blij dat iemand zegt ik wil een keer rijden in plaats van zo'n groepje begeleiden.” Ik denk dat dat wel de realiteit is.’ - Gemeente

Sommige sportverenigingen en sportparken hebben de wens om zich als organisatie te ontwikkelen, bijvoorbeeld door de kwaliteit, omvang en toegankelijkheid van het sportaanbod te verbeteren. Zowel onderwijs als praktijk zien kansen in hybride leren als middel om bij te dragen aan de ontwikkeling van open sportparken.

‘Tegelijkertijd zien we hybride leren als een kans om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de open club en vitale sportparken. Het laatste dat zie ik echt als groot punt. [...] Buiten dat er ook nog eens mensen die allemaal uit de regio komen, bij jouw club of bij jouw sportpark actief zijn, die misschien later ook wel op de stageplek of misschien wel een functie gaan vervullen. Dat is een mooie bijvangst die er mogelijk zou zijn. [...] En als je goed gebruik maakt van de kwaliteiten van studenten en de expertise die die docenten meenemen, die combinatie, dan moet het wel een win-win zijn.’ - Onderwijsinstelling

Sportverenigingen verwachten dat werken met hybride leren kan helpen bij hun ontwikkeling en zien dit als een reden om hiermee te starten. Een sportmanager van een sportpark geeft als voorbeeld dat werken met studenten het mogelijk kan maken om een groot evenement te organiseren en zo nieuwe doelgroepen aan te trekken, en om meer trainingen aan te bieden.

Daarnaast verwachten enkele sportverenigingen maatschappelijke voordelen van het hybride leren. Door samen met onderwijsinstellingen te werken aan een beter en toegankelijker sportaanbod en te investeren in de opleiding van studenten vanuit een didactisch-pedagogisch kader op de praktijkplek, hopen verenigingen bij te dragen aan het versterken van toekomstig kader in de sport. Veel verenigingen ervaren dat het steeds lastiger wordt om voldoende en kwalitatief goede trainers en vrijwilligers aan te trekken. Eerder onderzoek bevestigt dit beeld (Pulles et al., 2022). Verenigingen zien hybride leren als een mogelijke oplossing voor dit probleem. Zo stelt een volleybalvereniging het volgende over werken met hybride leren:

‘Het wordt lastiger om trainers te krijgen, om vrijwilligers te krijgen. (...) Als vereniging heb je gewoon een soort van plicht om te zorgen dat de toekomstige professionals, maar ook gewoon diegenen die de opleiding doen en zeggen van “ik ga toch iets anders doen qua werk, maar ik wil wel graag actief blijven als kader”, dat je dat mogelijk maakt.’ - Vereniging

3. Opbrengsten van hybride leren

Hybride leren levert opbrengsten op voor de studenten, leerplekken, onderwijsinstellingen en gemeenten. In dit hoofdstuk bespreken we deze opbrengsten per betrokken partij.

3.1 Voor de student

Leerplekken, onderwijsinstellingen en studenten zelf zien voornamelijk dat studenten door het hybride leren meer gevoel krijgen voor werken in de praktijk en competenties ontwikkelen die bijdragen aan hun ontwikkeling. Daarnaast zien de onderwijsinstellingen en leerplekken dat studenten plezier en motivatie halen uit het leren en werken volgens deze methodiek.

Kennismaken met de praktijk

De studenten geven aan dat zij door het hybride leren een goed beeld krijgen van wat werken in de praktijk inhoudt. Zo vertelt een van de studenten:

‘En ik denk ook, je hebt kans om dingen te ontdekken. Ik had zelf geen idee wat ik precies wilde doen, en hier kun je heel veel kanten op. Dan heb je wel veel mogelijkheden om te ontdekken.’
- Student

De studenten hebben het gevoel dat zij zich door kennis te maken met de praktijk beter kunnen oriënteren op het werkveld. Dit komt vooral door de diversiteit aan activiteiten die ze uitvoeren, door het contact dat ze hebben met verschillende organisaties en doordat ze werken met verschillende doelgroepen, zoals basisschoolleerlingen, middelbare scholieren, mensen met een beperking en ouderen. Eén student legt uit hoe hij/zij door deze combinatie van factoren het werkveld heeft leren kennen:

‘Wij zijn veel naar de school geweest, naar de ouderenzorg en een paar keer naar de gehandicaptenzorg. Dan werd je daar op ingedeeld en dan leer je het werkveld kennen, wat daar gebeurde. Het was veel oriënteren en veel kijken wat er allemaal in het werkveld was. En met het evenement in het tweede leerjaar hebben wij iets van vier mensen als contactpersoon gehad binnen hetzelfde werkveld, op het sportpark maar ook daarbuiten. Dus dat was allemaal heel breed.’ - Student

Naast de variatie aan activiteiten, contactpersonen en doelgroepen vinden de studenten het fijn om theoretische kennis direct toe te kunnen passen in de praktijksituatie. Eén student geeft hier een voorbeeld van:

‘Met een evenement moet je bijvoorbeeld een draaiboek maken. Dan gaan ze gaan ze letterlijk de stappen doorlopen van hoe dat moet. Als je de theorie hebt gehad, mag je een stukje voor jezelf werken. Dan kan je gelijk je informatie toepassen, dat werkt zeker wel.’ - Student

De koppeling tussen theorie en praktijk en de mogelijkheid om zelfstandig te werken ervaren de studenten als prettig:

Student 1: *‘Op het moment dat ik daar heb gezeten moet je dus examen doen en was de theorie aansluitend op je project. Dus het sluit erbij aan en je kon het weer toepassen met je examen. Ik vond dat in principe wel heel fijn. Ik heb dat wel als prettig ervaren.’*

Student 2: *‘Ik denk ook wel een beetje hetzelfde. Op het hybride leerpark hadden wij altijd tijd voor jezelf om opdrachten te maken. Bijvoorbeeld als je een opdracht niet af had, of voor een ander vak, of ja wat [naam student 1] ook al zei, opbouw richting de kerntaak kan ook. En dat de theorie er perfect op aansluit en dat je het ook eigenlijk gelijk kunt toepassen, dat is iets wat*

heel fijn is. En ook de tijd die je gewoon hebt voor jezelf om aan opdrachten te werken vind ik heel erg fijn, vooral dat het nu in het tweede jaar best veel is, is dat toch wel nodig denk ik.'

Ook alle andere studenten ervaren de verbinding tussen theorie en praktijk als een positief kenmerk van hybride leren.

Professionele ontwikkeling

Volgens de leerplekken, onderwijsinstellingen en studenten werken studenten tijdens het hybride leren aan verschillende competenties die bijdragen aan hun professionele ontwikkeling. Welke competenties dit zijn is afhankelijk van het opleidingsniveau. Zo leren hbo-studenten bijvoorbeeld managen, coördineren en organiseren, terwijl mbo-studenten zich meer richten op uitvoerende taken. Zowel hbo- als mbo-studenten leren hoe zij moeten communiceren en netwerken met opdrachtgevers en andere professionals.

Netwerken

Een netwerk (leren) opbouwen zien de studenten zelf als de meest positieve opbrengst. Dit geldt zowel voor hbo- als mbo-studenten. Zo heeft een hbo-student *'het idee dat je actief bezig bent met netwerken, zodat je nu ook mensen kent waar je later eventueel kan gaan werken.'* Een mbo-student heeft een vergelijkbare ervaring:

'Ja je verbreedt jezelf ook, voor later is het handig. Je leert heel veel mensen kennen. Zoals van een sportclub, of een fitnesszaak, je krijgt er veel contacten bij en dat kan later best goed van pas komen. Dus ik heb er zelf wel veel aan, denk de anderen hier ook.' - Student

Enkele leerplekken zien daadwerkelijk effect van deze contacten:

'Wat ik zelf ook wel heb gezien, is dat studenten die ook uit deze regio komen er bijbaantjes aan overhouden. "Je deed dat zo leuk, goh zou je niet een paar uur in het zwembad willen werken?"'
- Gymvereniging

Verantwoordelijkheidsgevoel

Meerdere onderwijsinstellingen en leerplekken ervaren dat het hybride leren zorgt voor een (versterkt) verantwoordelijkheidsgevoel bij de studenten. Volgens hen ontwikkelen de studenten deze competentie beter of sneller als zij *'voor het echie'* activiteiten moeten uitvoeren:

'Ze weten dat die kinderen komen. Dus als jij een evenement gaat organiseren en je weet dat er dadelijk 200 kinderen voor je neus staan, dan moet het wel georganiseerd zijn. En studenten voelen zich daar verantwoordelijk voor.' - Onderwijsinstelling

Een van de onderwijsinstellingen beschrijft hoe leren omgaan met meer verantwoordelijkheden bijdraagt aan de professionele ontwikkeling van de student:

'De studenten leren het werkveld kennen en leren om te gaan met meerdere ballen die ze in de lucht moeten houden. Ze leren om te gaan met een plan van aanpak dat ze zelf schrijven, waar ze zich vervolgens ook aan moeten houden. Ze leren dat ze verschillende deadlines hebben en dat ze verschillende plannings scherp moeten houden. En daarin proberen we de studenten in de lead te laten zijn in het werkveld.' - Onderwijsinstelling

Volgens deze onderwijsinstelling worden studenten via het hybride leren klaargestoomd voor hun toekomstige werkveld. Studenten geven aan dat zij beter leren plannen doordat ze moeten omgaan met meerdere taken en verantwoordelijkheden. Daar hoort ook bij dat zij af en toe 'nee' durven zeggen. Ter illustratie delen twee studenten hun ervaring:

Student 1: *'Ja je moet goed afbakenen inderdaad. Als je denkt dat je het niet gaat halen moet je gewoon "nee" zeggen. Dat is ook wel goed om te leren, want op school ben je natuurlijk gewend om overal "ja" op te zeggen. Want je moet het halen. Maar nu moet je zelf keuzes gaan maken, en je kunt niet alles doen. Dat gaat niet lukken.'*

Student 2: *'Daarom is die verstep naar het werkveld denk ik ook wel makkelijker, omdat je dan af en toe ook wel "nee" durft te zeggen.'*

Volgens deze studenten is 'nee' durven zeggen een belangrijke vaardigheid waar zij als toekomstig professional baat bij hebben.

Plezier en motivatie

Volgens onderwijs en praktijk ervaren de studenten het hybride leren als prettig. Onderwijsinstellingen zien dat veel studenten meer plezier hebben op een hybride-leerdag dan op een onderwijsdag:

'Wij hebben mbo-studenten en die leren nou eenmaal het best en die zijn het meest enthousiast op het moment dat ze echt aan de slag mogen. Vooral als ze mensen enthousiast zien worden [...], ja dat is toch waar zij het meeste door leren.' - Onderwijsinstelling

Deze mbo-instelling geeft aan dat studenten de praktijk niet alleen leuker vinden, maar er ook beter door leren.

Andere leerplekken zien dat het leren in de praktijk van meerwaarde is voor het enthousiasme van de student. Veel leerplekken delen de ervaring dat studenten gemotiveerd zijn. Een van hen geeft de volgende verklaring:

'Ja omdat ze vooral met iets echts bezig zijn en niet alleen maar het fictieve plaatje zeg maar. (...) Dat ze ergens mee aan de slag gaan in plaats van dat ze het alleen een keertje hoeven voor te bereiden in de les. (...) Dus ze zien veel meer echt gelijk het directe effect ervan en wat het eigenlijk opbrengt voor hun, waardoor ze zelf ook meer energie en motivatie hebben.' - Leerplek

3.2 Voor de hybride leerplek

Een groot voordeel voor de hybride leerplek is de extra menskracht, ofwel 'helpende handjes', die de studenten kunnen bieden op de locatie. Bovendien zijn de studenten financieel voordelig. Daarnaast zien leerplekken kansen om via hybride leren goede toekomstige stagiairs en/of collega's aan te trekken. En leerplekken, onderwijsinstellingen en studenten zien dat de inzet van de studenten zorgt voor doorontwikkeling van de organisatie.

'Helpende handjes'

Organisaties zijn over het algemeen blij met de studenten die taken kunnen oppakken; ze zijn vaak *'blij met ieder handje'*. Hybride leren faciliteren zien sommigen zelfs als een oplossing voor een tekort aan vrijwilligers/capaciteit. Met de inzet van studenten kunnen clubs bijvoorbeeld meer en/of in kleinere groepen training aanbieden. Volgens deze club maakt werken met studenten het mogelijk om op andere tijden en zonder financiële lasten training te geven:

'Het schept een enorme hap aan handjes die je anders op woensdagmiddag om 3 uur zou moeten inkopen. Dat is bijna niet te doen. Zeker niet als je het over zoveel teams hebt. Als je die zou moeten inhuren, is dat financieel al heel lastig, maar voor de woensdagmiddag is dat bijna niet te doen om daar mensen voor te krijgen. Aan twee kanten is het heel fijn dat ze hier dan zijn.'
- Hockeyclub

Volgens de onderwijsinstellingen vervullen de studenten een grote rol in het vrijwilligerstekort van verenigingen en kan meer werk worden verzet als er regelmatig extra krachten aanwezig zijn. Met de hulp van de studenten worden meer activiteiten aangeboden en extra doelgroepen bij de leerplek betrokken. Een tweetal onderwijsinstellingen ziet dat door de inzet van de studenten taken bij de leerplek worden opgepakt die anders bleven liggen.

Maar niet elke leerplek ervaart de hulp van studenten als ontlastend. Volgens één vertegenwoordiger van een sportpark zijn de studenten lang niet altijd vaardig in datgene waarbij zij kunnen ondersteunen, zoals sportles en training geven, evenementen organiseren of schoonmaken. Hierdoor kost werken met deze studenten soms meer tijd dan dat het oplevert.

Meer dan helpende handjes

Belangrijk om te benoemen is dat vooral studenten en onderwijsinstellingen, maar ook enkele leerplekken van mening zijn dat studenten niet alleen gezien moeten worden als 'helpende handjes'. In de praktijk blijkt dat studenten vaak wel zo worden benaderd. Zo geeft een van de studenten aan:

'Ja ze geven dan een heel groot evenement en dan moet je daar parkeerwacht zijn. Ja sorry maar dat gaat niet. Dan worden we alleen gebruikt als handjes, terwijl we zijn vierdejaars studenten, we hebben iets meer te bieden dan alleen handen.' - Student

Een van de onderwijsinstellingen vindt ook dat de studenten taken laten overnemen geen prioriteit hoort te zijn:

'[Met studenten] kan je dingen doen als sportaanbieder die anders een stuk lastiger zijn. En als je goed gebruik maakt van de kwaliteiten van studenten en de expertise die die docenten meenemen, de combinatie, dan moet het wel een win-win zijn. Het is geen: "Hee, o weet je wat, we willen een sportdag, we bellen het onderwijs wel even, die leveren wel wat leerlingen". (...) Dan denk ik dus van ja, dat is dus niet de bedoeling.' - Onderwijsinstelling

Voor studenten is het belangrijker dat zij op de leerplek zijn om te leren dan dat ze zoveel mogelijk taken overnemen. Daarbij mogen studenten fouten maken en zijn ze er primair om te leren/zich te ontwikkelen. Een voorwaarde is dat studenten goed worden begeleid door een docent van de onderwijsinstelling.

Toekomstige stagiairs en/of collega's

Voor de langere termijn hopen leerplekken dat studenten zich tijdens het hybride leren binden aan hun organisatie, waardoor zij goede stagiairs kunnen binnenhalen of op langere termijn zelf beter kader krijgen. Enkele leerplekken zien dit al gebeuren:

'Ja het zijn voornamelijk mensen die het hybride leren gevolgd hebben die bij ons de stage aanvraag hebben gedaan (...). En dan is het ook makkelijker voor ons selecteren, want je weet toch een beetje van oké die krijgen voorrang want ik heb al gezien wat zij kunnen.'
- Buurtsportcoach

Studenten uit het hybride leren aannemen voor een stageplek of als toekomstig kader geeft de leerplek bovendien zekerheid - studenten hebben al laten zien wat zij in huis hebben.

Professionaliseren van de organisatie

Leerplekken, onderwijsinstellingen en studenten zien dat de verenigingen en sportparken professionaliseren door de inzet van studenten. Met professionaliseren bedoelen zij het verkrijgen van deskundigheid en expertise en een verbeterde werkwijze van de organisatie. Zij zien dit vooral op het

gebied van nieuw activiteitsaanbod, kennis en expertise benutten en betere samenwerking tussen onderwijs en praktijk.

Nieuw activiteitsaanbod

De onderwijsinstellingen en leerplekken zien dat studenten nieuwe en creatieve activiteiten of evenementen opzetten waarmee zij andere doelgroepen naar de verenigingen trekken. Leerplekken zien daarbij voordeel in de frisse inbreng van studenten binnen de organisatie. Een vereniging geeft een voorbeeld van een van de 'producten' die studenten hebben achtergelaten:

'We hebben altijd een Sinterklaasactiviteit en altijd een kamp, (...) en studenten kunnen die evenementen altijd mee helpen organiseren. Maar er zijn ook toppers, studenten die echt met ideeën komen van: "Goh zullen we eens ...?" Zo hebben we wel eens een springdisco in de turnhal georganiseerd, allemaal lampen en laat alle kinderen maar komen. Dus nieuwe activiteiten.' - Gymnsportvereniging

Vanwege de initiatieven van studenten voor activiteiten merken studenten en de leerplekken dat de hybride leerplek levendiger is geworden.

Benutten van kennis en expertise

Leerplekken, onderwijsinstellingen en studenten zien dat kennis en expertise vanuit het onderwijs beter wordt benut binnen de organisatie. Naast kennis afkomstig van de studenten zelf brengen docenten hun kennis en expertise mee de organisatie in. Een vertegenwoordiger van meerdere praktijkplekken geeft het volgende voorbeeld:

'Wij hebben bijvoorbeeld een organisatie die zich hard maakt voor dat mensen gaan stoppen met roken. Nou, en zij hebben gewoon heel veel vraagstukken op het gebied van marketing, communicatie, "hoe gaan we nou een jaarplan maken?". Eigenlijk allemaal managementvraagstukken. Zij merken gewoon: "Omdat wij zo snel groeien en er steeds meer mensen coach willen worden bij ons, moeten wij ook doorontwikkelen. Maar daar hebben wij de kennis nog niet voor op zak of de mankracht niet voor." Dus zo doen ze dat eigenlijk met de studenten zeg maar, samen oppakken.' - Leerplek

Een van de onderwijsinstellingen benadrukt dat het via hybride leren mogelijk is om op de praktijkplek sportlessen van hogere kwaliteit te verzorgen. Dit komt vooral omdat er een docent meegaat met een ALO-achtergrond.

Samenwerking met andere (lokale) organisaties

Leerplekken en onderwijsinstellingen zien dat er door het hybride leren nieuwe samenwerkingen ontstaan tussen verenigingen en andere (lokale) organisaties of dat huidige samenwerkingen tussen deze partijen worden versterkt. Het gaat hier om samenwerking met onderwijsinstellingen en met sport- en welzijnsorganisaties. Leerplekken geven aan dat zij andere organisaties nu beter weten te vinden. Zoals ook uit eerder onderzoek bleek, levert dit soms ook nieuwe doelgroepen op:

Interviewer: *'Kun je ook al iets zeggen over wat het hybride leren tot nu toe heeft opgeleverd?'*

Leerplek: *'Sowieso goede contacten met welzijnsorganisaties bijvoorbeeld. Zoals met de statushouders, dat we die groep ook beter weten te vinden onderling. Dus door dat hybride leren zijn we elkaar ook daarin beter gaan vinden.'*

Een van de geïnterviewde gemeenten is van mening dat onderwijs en praktijk door het hybride leren meer met elkaar worden verweven:

‘Opbrengsten? Nou ja dat de koker sport en de koker onderwijs nu veel meer met elkaar vermengd zijn. En als men op die sportparken actief is, dat dan de docent ziet wat er nou allemaal op dat sportlandschap gebeurt. En andersom, dat zo'n sportpark ziet wat er nou allemaal op die opleiding gebeurt. Die kruisbestuiving, dat vind ik al een grootste winst.’ - Gemeente

Deze gemeente ziet dit als een belangrijke opbrengst voor zowel de leerplek als het onderwijs.

3.3 Voor het onderwijs

Onderwijsinstellingen zien naast de opbrengsten van het hybride leren voor de studenten (zie paragraaf 3.1) en de leerplekken (zie paragraaf 3.2) ook opbrengsten voor de onderwijsinstellingen en docenten zelf. Doordat docenten wekelijks de praktijk bezoeken, houden zij zicht op ontwikkelingen in de dagelijkse sportpraktijk. Zo geeft een van de onderwijsinstellingen aan:

‘Het gaat over kennisverweving. En ik verwacht dat we daarmee eigenlijk continu met elkaar blijven leren en kennis verbreden, vergroten en blijven delen. Dat maakt het voor een docent interessant, om in een omgeving te zitten die altijd de dagelijkse praktijk is en te voorkomen dat je theorieën probeert aan te leren vanuit een bepaald theoretisch kader waarvan we vanuit het onderwijs nou eenmaal hebben besloten van “dit vinden we belangrijk, dat moeten ze leren”.
- Onderwijsinstelling

Sommige vertegenwoordigers van leerplekken werken ook als docent binnen het onderwijs. Zij ervaren het werken met een ‘dubbele pet’ als prettig, omdat ze zo sneller de koppeling kunnen maken tussen wat studenten leren en hoe ze dit kunnen toepassen in de praktijk. Daardoor kunnen ze de student beter begeleiden. Volgens hen maakt dit het onderwijs efficiënt.

Daarnaast vinden ze het een voordeel dat ze via het hybride leren ‘feeling kunnen houden met de behoeften en vragen vanuit de praktijk’. Dat maakt het gemakkelijker om het onderwijs goed te laten aansluiten bij de beroepspraktijk, het toekomstige werkveld van de studenten.

3.4 Voor de gemeenten

De gemeenten die deelnamen aan dit onderzoek zijn op verschillende manieren betrokken bij hybride leren. In de meeste gevallen is dit indirect, bijvoorbeeld door subsidies te verstrekken aan sportbedrijven die studenten inzetten om zo bepaalde maatschappelijke doelen te realiseren. Twee gemeenten staan nauw in contact met praktijk en onderwijs: zij denken actief mee, bijvoorbeeld over de locaties waar hybride leren georganiseerd kan worden. Deze gemeenten omschrijven zichzelf als ‘een schakel’ tussen onderwijs en praktijk. Zij proberen hybride leren binnen hun gemeente te stimuleren door initiatiefnemers bij elkaar te brengen, de voortgang samen te evalueren en plannen te maken voor uitbreiding in de toekomst.

Twee gemeenten die indirect betrokken zijn, zien voor zichzelf een rol in het faciliteren van het proces. Bijvoorbeeld zorg dragen voor de randvoorwaarden, alles wat er nodig is om een goed leerproces in te kunnen richten. Maar *‘dan moet die gemeente wel weten wat die randvoorwaarden eigenlijk zijn. De aandacht daarvoor is belangrijk’*, zo stelt één van hen. Hieruit blijkt dat sommige gemeenten wel een actievere rol willen spelen in het vormgeven van hybride leren, maar nog niet altijd goed weten hoe ze deze rol moeten vervullen.

Een andere gemeente ervaart dat er vanuit de praktijk wel behoefte is aan een faciliterende rol vanuit de gemeente:

‘Ja wij zijn betrokken, in de zin van, dat we op de hoogte blijven van wat er speelt. En nu toevallig zijn er weer nieuwe materialen nodig, wat natuurlijk geld kost, en dan wordt de gemeente weer aangekeken met de vraag: “hebben jullie nog ruimte?”.’ - Gemeente

Enkele gemeenten delen de overtuiging dat hybride leren niet ingebed moet zijn in het gemeentelijk beleid, omdat zij *‘daar geen invloed op kunnen uitoefenen’*. Andere gemeenten zien een rol van hybride leerplekken als onderdeel van *‘toekomstbestendige sportverenigingen’* vooral waar het gaat om voldoende inzet van (technisch) kader op de verenigingen.

Eén gemeente doet de suggestie om ook te verkennen, bijvoorbeeld in de samenwerking tussen gemeente, onderwijs en sportverenigingen, hoe hybride leerplekken zijn te creëren binnen de beleidsafdeling sport binnen de gemeente en/of binnen lokale sportservices/sportbedrijven. Zo’n leerplek kan zich dan richten op ondersteuning van beleidsontwikkeling, de samenhang tussen sportbeleid en de uitvoering hiervan, het onderzoeken van effecten van sportbeleid en het ‘testen’ van nieuwe interventies (bv. in de vorm van een pilot). Het accent ligt dan op hybride leerplekken voor hbo-studenten.

4. Succesfactoren van hybride leren

We vroegen de leerplekken, onderwijsinstellingen, gemeenten en studenten wat belangrijke factoren zijn om een hybride leerplek tot een succes te maken en tegen welke uitdagingen zij momenteel nog aanlopen. De antwoorden op deze vragen geven inzicht in de voorwaarden voor hybride leren: wat is er nodig en waar moet men op letten om deze methodiek te laten werken?

Communiceren over verwachtingen

Leerplekken en onderwijsinstellingen geven aan dat het maken van duidelijke afspraken (vanaf het begin) een belangrijke voorwaarde is om hybride leren goed te laten verlopen. Afspraken gaan bijvoorbeeld over welke ruimtes er worden gebruikt en wat er nodig is vanuit de club om onderwijs op locatie te realiseren. Denk hier aan faciliteiten als wifi, beeldschermen en voldoende tafels en stoelen, maar ook aan wie verantwoordelijk is voor het begeleiden van de student. Onderwijsinstellingen en praktijkplekken geven aan dat het raadzaam is om hier, in afstemming met elkaar, tijdig mee te beginnen. Veel leerplekken geven aan dat zij deze afspraken graag nog vastleggen op papier, zodat zij hierop terug kunnen vallen.

Enkele leerplekken geven aan dat zij graag meer zicht willen op de eisen die vanuit het onderwijs worden gesteld aan het leertraject van de student. Zij worden bijvoorbeeld graag op de hoogte gesteld van de leerdoelen van de student en willen helderheid over wat ze van de studenten mogen verwachten. Sommige organisaties vinden daarom een gesprek met de student en onderwijsinstelling aan het begin van de hybride leerperiode wenselijk.

‘En soms dan verwachten wij misschien veel te veel, waardoor de student aan iets werkt waar ze nog helemaal niet aan toe zijn. Of ze denken: “ja, dat is leuk dat je dat allemaal wil”, maar dan worden ze er misschien niet gemotiveerd van, wat je eigenlijk wel wil bereiken. Dus het is wel goed als je weet van hier staat de student in zijn ontwikkeling in de opleiding en dit kun je ook echt van iemand verwachten. En dan kun je daar ook gericht op coachen en begeleiden (...)’
- Hybride leerplek

Volgens deze respondent kunnen goede verwachtingen helpen bij het begeleiden van studenten. De onderwijsinstellingen delen deze visie. Zij vinden het vooral belangrijk dat de leerplekken niet te hoge verwachtingen hebben van de studenten:

‘Je kunt wel wat doen aan verwachttingsmanagement. Niet elke student realiseert een eigen product met een 9, zitten soms ook zessen tussen, of een 5,5. Dus uiteindelijk kiezen ze ook voor ons, ook omdat het niks kost. Maar dan moet je je wel realiseren dat je met studenten aan de slag gaat.’ - Onderwijsinstelling

Daarnaast zien betrokken gemeenten het belang van duidelijkheid over onderlinge verwachtingen. Zij benadrukken dat het voor de studenten zelf duidelijk moet zijn wat ze kunnen verwachten. Een van de gemeenten geeft een voorbeeld:

‘En iemand van de hybride leerplek ging naar de onderwijsinstelling om aan die studenten te vertellen wat er van hen verwacht werd en wat de normen en waarden op die leerplek zijn. Ik noem maar wat: petje af, niet roken op de accommodatie, niet met mobieltjes spelen, dat soort randzaken. En dat gesprek is er vorig jaar niet geweest en of het alleen daaraan heeft gelegen weet ik niet, maar daardoor is het in de loop van het jaar allemaal wel wat verwaterd’
- Gemeente

Volgens deze respondent wisten studenten minder goed wat er van ze werd verwacht, vermoedelijk doordat de verwachtingen niet (duidelijk) waren gecommuniceerd.

Contact tussen docent en praktijkbegeleider

De leerplekken en onderwijsinstellingen vinden het belangrijk om regelmatig contact te hebben en met elkaar te blijven afstemmen over het verloop van het hybride leren. Onderwijsinstellingen benadrukken hierbij dat het wenselijk is dat de hybride leerplekken direct aan de bel trekken als zij ontevreden zijn. Daarom vinden onderwijsinstellingen het prettig als de lijntjes kort zijn tussen de onderwijsinstelling en de hybride leerplek. Sommige leerplekken geven aan dat zij het onderwijs goed weten te vinden, anderen ervaren het contact juist als stroef: zij missen een vast aanspreekpunt en weten niet bij wie ze terecht kunnen met vragen.

Voor sommige leerplekken speelt de betrokkenheid van de docent een grote rol. Zij ervaren het als een groot voordeel wanneer docenten bekend zijn met de leerplek zelf en de buurt daaromheen, zodat zij kunnen meedenken over passende opdrachten voor de studenten die relevant zijn voor de context van de leerplek:

‘Ook de docenten van het hybride leren, dus de docenten het onderwijs, zijn heel belangrijk. Want ja, die moeten uiteindelijk ook het sportpark kennen, weten wat er allemaal te doen is en bij wijze van spreken bij mij aankloppen van: “wat kunnen we nog met elkaar betekenen, wat kunnen we nog meer creëren?”’ - Leerplek

Een goede betrokkenheid van docenten is niet altijd vanzelfsprekend, zo blijkt uit gesprekken met enkele leerplekken. Ter illustratie vergelijkt één praktijkplek de samenwerking met twee verschillende onderwijsinstellingen:

‘De ene docent is zelf goed op de hoogte van wat er gevraagd wordt. Die heeft dat aardig goed op orde. Ja, bij [naam onderwijsinstelling] was dat toch even wat anders: “Wij hebben een idee, wij doen dit, wij willen dat.” Ja, wacht even. Ik kan niet zomaar zoveel studenten begeleiden. Dat was even wat lastiger.’ - Leerplek

Een goede samenwerking tussen docent en praktijk is, kortom, een voorwaarde voor een succesvolle hybride leeromgeving.

Goede begeleiding van groot belang

Alle studenten, gemeenten, onderwijsinstellingen en hybride leerplekken zijn het erover eens dat het hybride leren valt of staat met de begeleiding van de studenten. Op de vraag wat studenten verstaan onder goede begeleiding, kregen we verschillende antwoorden. In ieder geval is het van belang dat de docent van de onderwijsinstelling goede, constructieve feedback aan de studenten geeft en de begeleiding afstemt op de leerbehoeften van de studenten. Een van de studenten ervaaarde het volgende:

‘Je wordt best vrijgelaten in wat je kan en mag doen. Werkt voor de ene beter dan voor de andere, maar in mijn geval werkt dat zeker positief.’ - Student

Een aantal studenten vindt het fijn als de docent hen ‘vrij laat’, maar samen kwamen de studenten tot de conclusie dat het vooral prettig is als de docent weet wat de individuele leerbehoeften van de studenten zijn. Verder waarden de studenten het als de docent kennis van en ervaring met verschillende doelgroepen heeft.

Volgens een van de gemeenten zijn continuïteit en actieve begeleiding belangrijke voorwaarden om hybride leren te organiseren op een sportclub.

‘Ik denk dat, welke club dan ook, de meest belangrijke voorwaarde is dat je actieve begeleiding van twee kanten borgt. En als je dat kunt borgen, dan kun je in principe dat bij iedere club doen.’ - Gemeente

Intrinsiek gemotiveerd aanbod van hybride leerplekken

Onderwijsinstellingen en gemeenten zien dat intrinsieke motivatie van de praktijkplek om aan de slag te gaan met hybride leren bijdraagt aan succesvolle hybride leeromgevingen. Zij geven aan dat het belangrijk is dat er voldoende kwalitatieve organisatiekracht is bij de leerplekken en vooral dat er de wil is om met hybride leren aan de slag te gaan. Hierbij is het van belang dat de hybride leerplekken zorgen voor voldoende uitdagende, leerzame opdrachten die passen bij het niveau van de student. Idealiter zijn dit opdrachten die de studenten voorbereiden op de arbeidsmarkt. Volgens de onderwijsinstellingen is het van belang dat een hybride leerplek betrokken is en energie steekt in het hybride leerproces:

‘En het belangrijkste is dat een club intrinsieke motivatie moet hebben, maar ook kwalitatieve menskracht. Uiteindelijk valt of staat het daarmee. Het kan niet zo zijn van: “O weet je wat, we hebben goedkope arbeidskrachten in huis, we hebben leerlingen en begeleiding, dus we kunnen nu een aantal dingen doen die we anders niet kunnen doen”. Je moet het zelf ook willen, energie instoppen, het moet een bijdrage zijn van je eigen vereniging.’ - Onderwijsinstelling

Een van de gemeenten voegt hieraan toe dat het belangrijk is dat een hybride leerplek open staat voor nieuwe input en dus voor veranderingen in activiteiten. Een andere gemeente geeft aan dat de vereniging voldoende moet worden ondersteund bij het creëren van een hybride leeromgeving:

*‘Als wij met elkaar bedenken dat een club daarbij moet helpen, moeten we niet van een club verwachten dat het allemaal heel vanzelfsprekend is, dat ze het allemaal maar oppakken.’
- Gemeente*

Goede voorzieningen op de werkplek

Voldoende en goede voorzieningen op de leerplek zijn nodig om onderwijs aan studenten te geven of bieden. Het gaat hier bijvoorbeeld over facilitaire voorzieningen als wifi, voldoende stoelen, tafels en beeldschermen en voldoende materiaal om sportactiviteiten te organiseren, zoals ballen en tennisrackets. De studenten vinden het prettig als er verschillende werkplekken zijn, zoals grote overlegruimten en plekken waar ze afgezonderd in rust kunnen werken, en een huiselijke ruimte voor informele ontmoetingen.

Bereikbaarheid van de hybride leerplek

De studenten vinden het belangrijk dat de hybride leerplek goed bereikbaar is. Te lang reizen naar de leerplek is demotiverend, vinden zij. Daarnaast moet de hybride leerplek bereikbaar zijn met het OV, aangezien niet alle studenten een auto tot hun beschikking hebben. Ook voor de docenten is het prettig als de leerplek niet te ver reizen is, aangezien sommige docenten meerdere leerplekken op één dag bezoeken.

5. Conclusies en aanbevelingen

Dit onderzoek geeft zicht op het proces en de ervaren effecten van hybride leeromgevingen binnen de sport. We hebben onderwijsinstellingen, praktijkplekken, gemeenten en studenten van mbo- en hbo-sportopleidingen gevraagd naar hun ervaringen met hybride leren tot nu toe, wat er belangrijk is om hybride leren tot een succes te maken en wat hybride leren ze tot nu toe heeft opgeleverd. We stelden in dit onderzoek drie vragen:

- 1) Hoe dragen hybride leeromgevingen bij aan de professionalisering van sportverenigingen en -parken?
- 2) Wat zijn de opbrengsten van hybride leren?
- 3) Welke succesfactoren liggen ten grondslag aan effectieve hybride leeromgevingen?

In het algemeen zien alle betrokken partijen hybride leren als een manier om onderwijs en praktijk bij elkaar te brengen. De hybride leeromgeving is vaak een sportvereniging of -park, waar mbo- en hbo-studenten de praktijk leren kennen, onderwijs volgen dat aansluit op deze praktijk en begeleiding krijgen bij opdrachten. Hoe het hybride leren precies wordt vormgegeven - de taken en verantwoordelijkheden van studenten en de doelgroepen waarmee zij in aanraking komen - verschilt per leerjaar, leerplek en opleidingsniveau. Zo geven sommige studenten sportles aan basisschoolkinderen, terwijl anderen zich bezighouden met onderzoek en het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Ondanks de verschillen in hybride leeromgevingen zien we sterke overeenkomsten in wat het hybride leren de onderwijsinstellingen, leerplekken, studenten en gemeenten tot nu toe heeft opgeleverd én in hoe deze partijen denken over wat er nodig is voor een goede hybride leerplek.

1. Hoe dragen hybride leeromgevingen bij aan de professionalisering van sportverenigingen en -parken?

Bij hybride leeractiviteiten wordt vaak samenwerking gezocht met meerdere organisaties, met als primair doel om studenten in aanraking te laten komen met verschillende doelgroepen en organisaties. Naast dit doel blijkt samenwerken met (lokale) organisaties een belangrijke opbrengst die bij kan dragen aan de professionalisering van sportverenigingen en -parken. Nieuwe contacten, bijvoorbeeld met welzijnsorganisaties, kunnen helpen bij het aantrekken van nieuwe doelgroepen.

Professionalisering zit hem ook in het verbeteren van de kwaliteit, omvang en toegankelijkheid van het sportaanbod. Studenten blijken hierbij van grote meerwaarde: zij zorgen voor een frisse inbreng en kennis binnen de organisatie en ontwikkelen vaak origineel activiteiten aanbod. Bovendien zien leerplekken de hulp van studenten als een mogelijke oplossing voor een tekort aan vrijwilligers en kader, zowel vanuit maatschappelijk oogpunt als voor de eigen organisatie. Via hybride leren kunnen zij bijvoorbeeld meer en in kleinere groepen training aanbieden. Bovendien biedt het kansen om in de toekomst goede werknemers binnen te halen.

De rol van studenten als ‘helpende handjes’ binnen een vereniging wordt bekritiseerd door onderwijsinstellingen en studenten zelf. Hoewel breed wordt erkend dat studenten kunnen bijdragen aan het opvangen van een tekort aan kader, moet dit geen doel op zich zijn. Belangrijker is dat studenten leren, fouten kunnen maken en hierbij goed worden begeleid.

2. Wat zijn de opbrengsten van hybride leren?

De rol van hybride leren in het professionaliseren van sportverenigingen en -parken blijkt een van de belangrijke opbrengsten van hybride leren. Daarnaast zien we opbrengsten voor studenten en onderwijsinstellingen en (nog) in mindere mate voor gemeenten.

Studenten leren beroepspraktijk kennen, werken aan competenties en ervaren plezier

Hybride leren blijkt een geschikte leer-werkvorm voor studenten om kennis te maken met de praktijk. Zij leren verschillende organisaties en doelgroepen kennen, waardoor ze zich beter kunnen oriënteren op het werkveld. Ze vinden het prettig dat ze theoretische kennis direct kunnen toepassen. Studenten raken hierdoor gemotiveerd. Met name mbo-studenten vinden de praktijk niet alleen leuker, maar leren er ook beter door. Daarnaast leren studenten via hybride leren netwerken en omgaan met verschillende taken en verantwoordelijkheden. Werken aan deze competenties draagt bij aan hun professionele ontwikkeling: studenten worden klaargestoomd voor hun toekomstige werkveld.

Docenten houden zicht op de dagelijkse sportpraktijk

Doordat docenten via het hybride leren betrokken zijn bij de beroepspraktijk, houden zij zicht op welke vragen en behoeften hier leven. Dit kan de efficiëntie van het onderwijs ten goede komen. Docenten zijn hierdoor beter in staat het onderwijs goed te laten aansluiten bij het toekomstige werkveld van de studenten.

Gemeenten willen wel worden betrokken, maar zoeken nog naar hun rol

De meeste gemeenten staan positief tegenover hybride leerplekken en willen actiever betrokken worden, maar zoeken nog naar hun specifieke rol. Bijvoorbeeld de rol die ze kunnen vervullen in de samenwerking met onderwijsinstellingen en sportverenigingen.

3. Wat zijn de succesfactoren van hybride leren?

We identificeren zes factoren die hybride leeromgevingen tot een succes (kunnen) maken. We formuleren deze succesfactoren in de vorm van aanbevelingen.

1) Zorg dat verwachtingen duidelijk zijn

Duidelijke afspraken over de verantwoordelijkheden en taken van studenten, onderwijsinstellingen en praktijkplekken zijn noodzakelijk om hybride leren te laten slagen. Begin hier tijdig mee en leg afspraken vast op papier. Maak afspraken over facilitaire voorzieningen en beschikbare ruimtes.

2) Docent en praktijkbegeleider: blijf betrokken en in contact

De ervaring leert dat praktijk en onderwijs baat hebben bij regelmatig contact over de voortgang van hybride leren. Zorg voor een vast aanspreekpunt in beide organisaties, zodat lijntjes kort blijven en men elkaar makkelijk kan vinden. Hoge betrokkenheid van zowel de docent als de praktijkbegeleider bij het vormgeven van hybride leren is een voorwaarde. Regelmatig contact is van groot belang.

3) Zorg voor goede begeleiding

Om studenten goede begeleiding te bieden is het wenselijk dat de docent goede, constructieve feedback geeft, begeleiding afstemt op de leerbehoeften van de student en de student voldoende vrijheid en verantwoordelijkheid geeft. Hoewel de docent een belangrijke rol lijkt te spelen in het begeleiden van studenten, is de betrokkenheid van een praktijkbegeleider een must.

4) Waarborg intrinsieke motivatie bij de hybride leerplek

Een leerplek moet gemotiveerd zijn om met hybride leren aan de slag te gaan. Het is belangrijk dat een sportvereniging of -park open staat voor nieuwe initiatieven en veranderingen die studenten met zich meebrengen. Een hybride leerplek moet bereid zijn en de mogelijkheid creëren om energie te steken in het hele proces. Als het ze alleen gaat om voldoende handjes voor de club, is dat voor een hybride leerplek een te eenzijdige motivatie.

5) Garandeer goede voorzieningen op de werkplek

Goede (facilitaire) voorzieningen als wifi, voldoende tafels en stoelen, beeldschermen en sportmaterialen zijn voorwaarden voor onderwijs op de praktijklocatie.

6) Kies hybride leerplekken op bereikbare locaties

Besteed aandacht aan een goede match tussen de locatie van de leerplek en de woonplaats van de student. Om de betrokkenheid van de docent bij de leerplek te bevorderen is het bovendien handig als deze bekend is met de context van de leerplek.

7) Betrek de gemeente meer bij het hybride leren door ze te adviseren over het ‘waarom, hoe en wat’

Zoek binnen de driehoek ‘onderwijs, (potentiële) leerplekken en gemeente’ kan meer samenwerking. Gemeenten staan hiervoor open. Adviseurs van de GSF kunnen gemeenten adviseren over hybride leerplekken en hoe ze deze kunnen inzetten bij sportverenigingen.

Literatuurlijst

Schoemaker, J., Reitsma, M., Van Kalmthout, J., Hoeijmakers, R., & Van de Ven, R. (2021). *Gelderse open clubs en vitale sportparken: opbrengsten en succes- en verbeterfactoren bij de ontwikkeling van open clubs & vitale sportparken*. Mulier Instituut.

Pulles, I., Van Eldert, P., & Van der Poel, H. (Reds.) (2022). *Monitor Sport en corona V: de gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector*. Mulier Instituut.

Bijlage 1 – Deelnemende organisaties

Onderwijsinstellingen

- Astrum College
- Graafschap College
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN)
- Rijn IJssel
- Regionaal Opleidingscentrum (ROC) Nijmegen
- Hogeschool Windesheim

Sportverenigingen, sportparken en andere praktijkplekken

- Sportpark Marslanden
- Estinea
- Gemeente Buren en Neder-Betuwe
- Achterhoek in Beweging
- Help Gewoon
- Volleybalvereniging Orion
- Voetbalvereniging Orion
- Technische commissie & gymvereniging Penta
- Sportservice Apeldoorn
- OBC Huissen & De Kameleon
- Biljoenbad
- SportQube
- HUB Papendal
- Voetbalvereniging Trekvogels
- Sportpark IJsselweide
- Hockeyclub NMHC Nijmegen

Gemeenten

- Gemeente Nijmegen
- Gemeente Duiven
- Gemeente Hierden
- Achterhoek in beweging
- Gemeente Arnhem

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl